

(1) רש"י – בראשית פרק כד - (מב) ואבא היום - אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה:

(2) בראשית

פרק טו - (א) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי לך שכרך הרבה מאד: (ב) ויאמר אברהם אדני ה' מה תתן לי ואנכי הולך עירי וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר: (ג) ויאמר אברהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי: (ד) והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך:

(3) פרק כד - (א) ואברהם זקן בא בימים וה' ברח את אברהם בכל: (ב) ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו שים נא ירך תחת ירכי: (ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב: (ד) כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: (ה) ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם: (ו) ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה: (ז) ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם: (ח) ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את בני לא תשב שמה: (ט) וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר הזה: (י) ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור: (יא) ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב ואת צאת השאבת: (יב) ויאמר ה' אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם: (יג) הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים: (יד) והיה הנער אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה ידע כי עשית חסד עם אדני: (טו) והיה הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה: (טז) והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותדד העינה ותמלא כדה ותעל: (יז) וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמליני נא מעט מים מכדך: (יח) ותאמר שתה אדני ותמהר ותדד כדה על ידה ותשקה: (יט) ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלי לשותת: (כ) ותמהר ותער כדה אל השקת ותרך עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו: (כא) והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא: (כב) והיה כאשר כלי הגמלים לשותת ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושיני צמידים על ידה עשרה זהב משקלם: (כג) ויאמר בת מי את הגיד נא לי היש בית אבך מקום לנו ללוי: (כד) ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור: (כה) ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון: (כו) ויקד האיש וישתחו לה: (כז) ויאמר ברוך ה' אלהי אדני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדני:

(כח) ותרך הנער ותגד לבית אמה כדברים האלה: (כט) ולרבקה אח וישמו לבן וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין: (ל) והיה כראת את הנזם ואת הצמידים על ידי אחתו וכשמעו את דברי רבקה אחתו לאמר כה דבר אלי האיש ויבא אל האיש והנה עמד על הגמלים על העין: (לא) ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים: (לב) ויבא האיש הביתה ופתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו:

(לג) וישם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר: (לד) ויאמר עבד אברהם אנכי: (לה) וה' ברח את אדני מאד ויגדל ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחסדים: (לו) ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו: (לז) וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בארצו: (לח) אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני: (לט) ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי: (מ) ויאמר אלי ה' אשר התהלכתי לפניך ישלח מלאכו אתך והצליח דרךך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי: (מא) אז תנקה מאלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי: (מב) ואבא היום אל העין ואמר ה' אלהי אדני אברהם אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך עליה: (מג) הנה אנכי נצב על עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך: (מד) ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הכיח ה' לבן אדני: (מה) אני

טָרַם אֶכְלָה לְדַבֵּר אֶל לְבִי וְהִנֵּה רַבֵּקָה יֹצֵאת וְכֹדֶה עַל שְׂכָמָה וְתֹרֵד הָעֵינָה וְתִשָּׂאבּ וְאָמַר אֵלֶיהָ הַשְׂקִינִי נָא: (מז) וְתִמְהַר וְתֹרֵד כֹּדֶה מֵעַלֶיהָ וְתֹאמַר שְׁתֵּה וְגַם גְּמִלִיךְ אִשְׁקָה וְאִשְׁתִּי וְגַם הַגְּמִלִים הַשְׂקִתָּה: (מז) וְאִשְׁאֵל אֹתָהּ וְאָמַר בֵּת מִי אַתְּ וְתֹאמַר בֵּת בְּתוּאֵל בֶּן נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ מֶלֶכָה וְאִשְׁשׁ הַנָּזִם עַל אָפָה וְהַצְמִידִים עַל יָדֶיהָ: (מח) וְאֶקְדֹּ וְאִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ וְאֶבְרַךְ אֶת ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אֲבִרְהָם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֶמֶת לִקְחַת אֶת בֵּת אָחִי אֲדֹנִי לְבִנּוֹ: (מט) וְעַתָּה אִם יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֹסֵד וְאֶמֶת אֶת אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי וְאִם לֹא הַגִּידוּ לִי וְאָפָנָה עַל יָמִין אוֹ עַל שְׂמָאל: (נו) וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מִה' יֵצֵא הַדְּבָר לֹא נוֹכַל דְּבַר אֱלֹהִים רַע אוֹ טוֹב: (נא) הִנֵּה רַבֵּקָה לְפָנֶיךָ קָח וְלֶךְ וְתֵהִי אִשָּׁה לָבָן אֲדֹנֶיךָ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר ה': (נב) וַיְהִי כְּאִשֶּׁר שָׁמַע עֶבֶד אֲבִרְהָם אֶת דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַרְצָה לָהּ:

(נג) וַיֵּצֵא הָעֶבֶד כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּבָגְדִים וַיִּתֵּן לְרַבֵּקָה וּמִגְדָּנָתָהּ נֶתַן לְאֶחִיָּהּ וּלְאִמָּהּ: (נד) וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיְלִינוּ וַיִּקְוֹמוּ בַבֶּקֶר וַיֹּאמְרוּ שְׁלַחֲנִי לְאֲדֹנִי: (נה) וַיֹּאמְרוּ אֶחֱיָהּ וְאִמָּהּ תִּשָּׁבּ הַנֶּעֱרָר אֲתָנוּ יָמִים אוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר תֵּלֶךְ: (נו) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֵל תִּצְחָרוּ אֹתִי וְה' הַצִּלֵּנִי דְרָכִי שְׁלַחֲנִי וְאֶלְכָה לְאֲדֹנִי: (נז) וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱרָר וְנִשְׁאָלָה אֶת פִּיהָ: (נח) וַיִּקְרָאוּ לְרַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הַתִּלְכִּי עִם הָאִשָּׁה הַזֶּה וְתֹאמַר אֵלָּה: (נט) וַיִּשְׁלַחוּ אֶת רַבֵּקָה אַחֲתָם וְאֶת מִנְקֻתָּהּ וְאֶת עֶבֶד אֲבִרְהָם וְאֶת אֲנָשָׁיו: (ס) וַיְבָרְכוּ אֶת רַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אֶת ה' לְאֵלֵינוּ רַבֵּקָה וַיִּרְשׁ זָרְעָךְ אֶת שְׁעַר שְׂנָאִיו:

(סא) וַתֵּקֶם רַבֵּקָה וַנְעַרְתֶּיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל הַגְּמִלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִשָּׁה וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת רַבֵּקָה וַיֵּלֶךְ: (סב) וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בָּאֵר לְחִי רָאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב: (סג) וַיֵּצֵא וַיִּצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֶה לְפָנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמִלִים בָּאִים: (סד) וַתִּשָּׂא רַבֵּקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵהוּ וַתִּצְחָק וַתִּפְּלֵ מֵעַל הַגְּמִלִי: (סה) וְתֹאמַר אֵל הָעֶבֶד מִי הָאִישׁ הַלֵּזָה הַהִלֵּךְ בְּשָׂדֶה לְקִרְאָתָנוּ וַיֹּאמְרוּ הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנִי וַתִּקַּח הַצִּעִיף וַתִּתְּנָהּ: (סו) וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לִיצְחָק אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: (סז) וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבֵּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:

פרשנות

1. רש"י - (י) וכל טוב אדוניו בידו - שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו, כדי שיקפצו לשלוח לו בתם: (יד) אותה הכחת - ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאי ליכנס בביתו של אברהם...

2. רשב"ם - (א) ברך את אברהם [בכל] - להודיע האמור לפנינו שלא שלח עבדיו לקחת אשה ממשפחתו מחמת חוסר נשים בארץ כנען שלא יהו רוצין להזדווג לו, שהרי נתברך בכל וכל העולם מתאווה להזדווג לו, אבל הוא לא רצה כי אם ממשפחתו. וזה שאמר העבד וי"י ברך את אדוני מאד ויגדל.... (מב) ואומר ה' אלהי אדוני אברהם וגו' - כל אריכות דברים להודיע שמאת הקב"ה יצא הדבר:

3. אבן עזרא - (ז) הוא ישלח מלאכו תפלה, ואילו היתה נבואה, למה אמר ואם לא תאבה האשה?

4. רד"ק - (ג) מבנות הכנעני - כי זרע כנען ארור וזרעו ברוך, ולא יתערב זרע ברוך בארור... (י) וכל טוב - רוב טוב, כמו "וכל הארץ באו מצרימה" והדומים לו רבים; ר"ל מכסף וזהב ומרגליות כדי להראותם עושר אברהם כדי שיטה לב קרוביו לתת אשה ליצחק...

5. רמב"ן - (ח) ונקית משבועתי זאת - לא הרשה אותו לקחת לו אשה מבנות כנען, אבל שיהיה הוא פטור, וה' הטוב בעיניו יעשה. ורש"י כתב וקח לו אשה מבנות ענר אשכול וממרא. ואם כנענים הם חלילה לו, ובאמת שהם מזרע כנען, שהכתוב אומר (לעיל יד ג) ממרא האמורי אחי אשכול ואחי ענר..... (יד) אותה הוכחת לעבדך ליצחק - אבל פירושו הקרה נא לפני היום הזה המקרה שתהיה הנערה אשר אומר אליה אותה שהוכחת לעבדך ליצחק, ועשה בזה חסד עם אדוני אברהם. כי בה אדע כי עשית חסד עמו, אם תהיה ממשפחתו וטובת שכל ויפת מראה.

6. חזקוני בראשית - (ג) מבנות הכנעני פן יאמרו עלי ע"י ירושה ומתנה נכנס הוא לארץ לפיכך איני רוצה אלא ע"י הקדוש ברוך הוא שיתננה לי בחזקה.

7. הכתב והקבלה - (ג) מבנות הכנעני. כי הכנענים היו רעים במדות ובמעשים, באמונה משובשת, ואלה יעשו רושם בגוף ובנפש, ויעברו רשומם אל הבנים כי ישתלשלו מהם.....

8. רש"ר הירש - (ב) זקן ביתו: כדרך שאברהם "הזקין" וקנה את שלמותו הרוחנית על - ידי ההשגחה הפרטית של ה', כן היה הוא מחכים ומתעלה על - ידי החיים בבית אברהם; בכל לבו היה דבק בחיים אלה ומעורה בהם; משום כך היה הוא מושל, כהוראת מלה זו: לכל הנמצא בחוג ביתו של אברהם נתן הוא את מעמדו ואת תעודתו, על - פי רצונו של אברהם ובהתאם לרוחו: **(ג) מבנות הכנעני.** התהום המפרידה בין בת כנעני לבין בן אברהם גדולה כל כך, שלעולם לא יתאימו זה לזו. אך השפעת האשה הכנענית תהיה גדולה עוד יותר, מאחר שאני יושב בקרב הכנעני, ונמצאת השפעת האשה זוכה לתוספת וחיזוק על - ידי קרובי המשפחה והמכרים.....

9. מלבי"ם - (י) ויקח העבד. הנה אברהם לא השביעו רק שילך אל ארצו ואל מולדתו ליקח אשה משם, היינו שיקח אשה מעיר חרן, ולא הקפיד שתהיה דוקא ממשפחתו.....